

SPANNING

LINKS REGEERT

UITGAVE VAN HET WETENSCHAPPELIJK BUREAU VAN DE SP

Verschijnt 11 keer per jaar, jaargang 14, nummer 2, februari 2012

Wie in Nederland wil regeren, zal bereid moeten zijn compromissen te sluiten. Juist omdat ons land van oudsher een land van minderheden is, maakt geen enkele politieke partij op dit moment kans op meer dan de helft van de stemmen bij verkiezingen. Dat geldt op nationaal niveau, in de provincie en vaak ook lokaal. Dat betekent dat partijen bereid moeten zijn delen van hun eigen programma tijdelijk in de koelkast te zetten om zo met andere partijen tot een werkbare verhouding te komen.

In deze Spanning staan we stil bij wat er gebeurt als links mee aan de knoppen gaat draaien. In een aantal Europese landen zijn linkse partijen mede verantwoordelijk voor het regeringsbeleid van hun land. Wat begon in Noorwegen en op Cyprus heeft zich de afgelopen jaren via IJsland, Finland en Denemarken als een inktvlek uitgebreid. Hans van Heijningen en Arjan Vliegthart togen naar Denemarken om te horen wat daar de ervaringen zijn van een half jaar links in het bestuur. Hoe maak je als politieke partij het verschil en waar zitten de valkuilen? Na de laatste provinciale verkiezingen regeert de SP mee in twee provincies: Zuid-Holland en Noord-Brabant. Spanning sprak met de fractievoorzitter in de grootste provincie van Neder-

land, Harre van der Nat, en met gedeputeerde Rik Janssen. Zij vertellen over hun ervaringen in het bestuur van Zuid-Holland. Welke compromissen sluit je, hoe hou je vast aan je eigen identiteit en waar krijg je echt iets voor elkaar?

Daarnaast zet SP-senator en econoom aan de UvA, Geert Reuten, in deze Spanning de vermogensverdeling in Nederland op een rijtje. Vermogen in Nederland is veel schever verdeeld dan velen op het eerste gezicht zullen denken. De economische crisis heeft vooral mensen met minder bezit getroffen, terwijl de meest vermogenden in ons land veel minder hebben verloren.

Tweede Kamerlid Jasper van Dijk en oud-Kamerlid Fenna Vergeer bespreken het boek *De onderwijsbubbel*, over kennisverarming en zelfverrijking. Het boek bevat een kritische analyse van de onderwijswerkelijkheid door betrokken mensen uit het onderwijs. Tegelijkertijd is het boek een oproep om de handen uit de mouwen te steken en werk te maken van scholen en universiteiten waar de leraar zijn vak terugkrijgt en de financiering ten goede komt aan het lesgeven. Tenslotte beschrijft Tijmen Lucie in het Rijke Rode Leven de muziek en het leven van Mercedes Sosa, een Argentijnse zangeres die traditionele volksmuziek combineerde met maatschappijkritische teksten.

KOOP EEN AANDEEL IN ONS NIEUWE PARTIJPAND

Net zoals meer dan dertig jaar geleden bij de aankoop van het oude partijbureau in Rotterdam, worden SP-leden uitgenodigd om een steentje bij te dragen aan ons nieuwe pand in Amersfoort, dat per 1 april opgeleverd wordt. Het nieuwe bureau stelt zich ten doel de lokale afdelingen van de SP zo goed mogelijk te ondersteunen in hun streven om de principes van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit in praktijk te brengen. Er zijn 'aandelen' (feitelijk

een gift) verkrijgbaar ter waarde van 10, 25, 50, 100, 500 en 1.000 euro.

Voor meer informatie kunt u e-mailen naar aandelen@sp.nl of bellen met (010) 243 55 55.

Een of meerdere aandelen kunt u verwerven door uw bijdrage over te maken naar rekeningnummer 196336 ten name van Socialistische Partij, onder vermelding van Aandeel Partijbureau SP. Uw aandeel of aandelen worden u dan zo spoedig mogelijk toegestuurd.

3	LINKS REGEERT IN DENEMARKEN
7	EXPERIMENTEREN IN DE PROVINCIE
11	ALS DE SP REGEERT IN NEDERLAND...
12	KLEIN EN GROOT GELD
14	STEEDS SCHEVERE VERMOGENSVERDELING
16	RECENSIE: DE ONDERWIJSBUBBEL
18	HET RIJKE ROOIE LEVEN DEEL 76
20	HOE DURVEN ZE?

COLOFON

Spanning wordt uitgegeven door het Wetenschappelijk Bureau van de SP

Een abonnement kost 12 euro per jaar voor SP-leden en 25 euro voor niet-leden. De betaling gaat per incasso.

Abonnementenadministratie

Vijverhofstraat 65

3032 SC Rotterdam

T (010) 243 55 40

E administratie@sp.nl

Redactieadres

Vijverhofstraat 65

2032 SC Rotterdam

T (010) 243 55 35

E spanning@sp.nl

Redactie

Tijmen Lucie

Arjan Vliegthart

Tekstredactie

Daniël de Jongh

Redactieraad

Hans van Heijningen

Tiny Kox

Ronald van Raak

Basisontwerp

Thonik en BENG.biz

Vormgeving

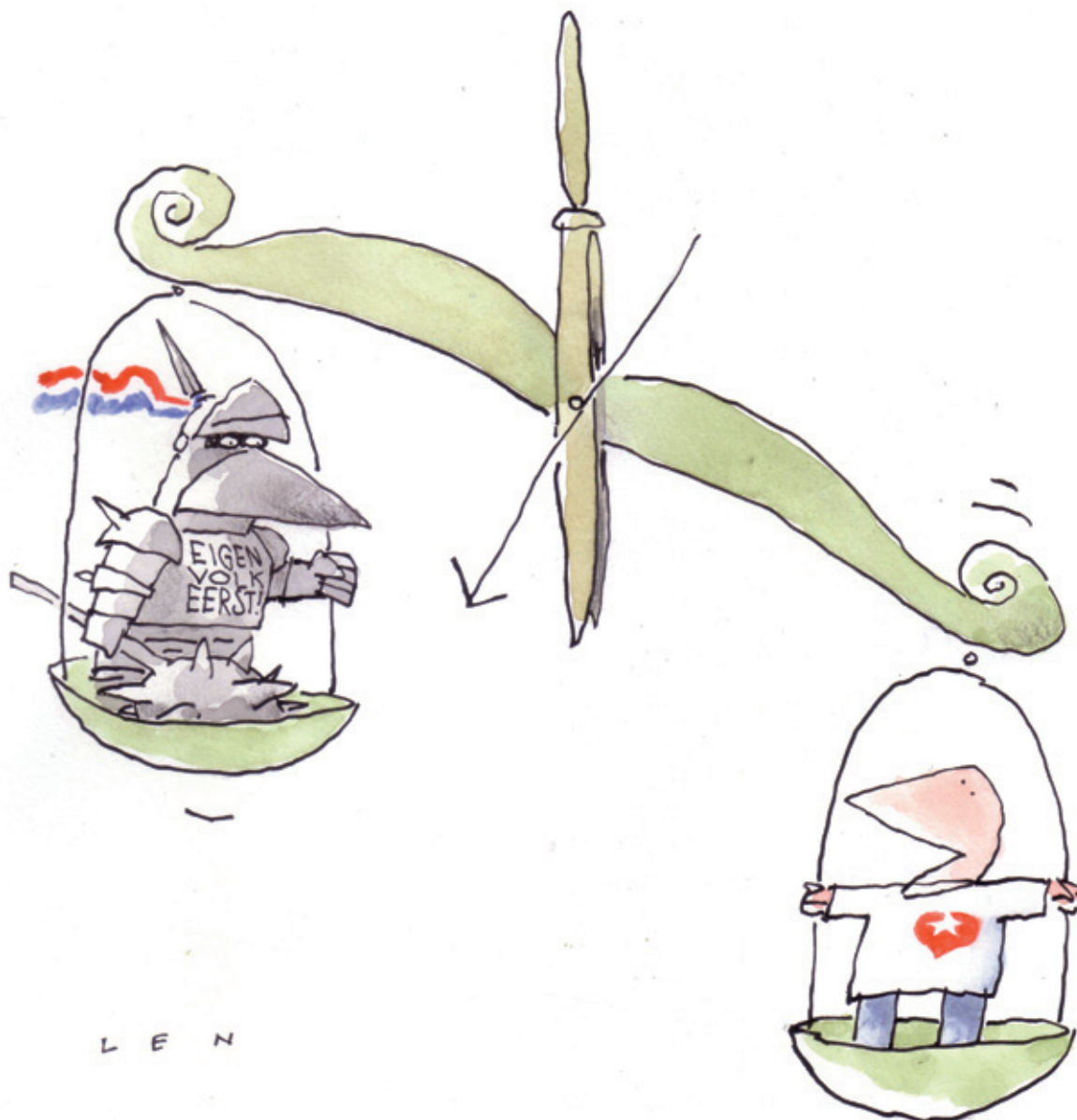
Antoni Gracia

Robert de Klerk

Gonnie Sluijs

Foto cover

Martijn Beekman / Hollandse Hoogte

LINKS REGEERT IN DENEMARKEN

HET VERSCHIL LEREN MAKEN MET VALLEN EN OPSTAAN

Tekst: Hans van Heijningen en Arjan Vliegthart Foto's: Hans van Heijningen

De ambitie van de SP om na de volgende verkiezingen in Nederland te gaan regeren, is als we naar Europa kijken niet uniek. IJsland, Noorwegen en Finland: het zijn landen waar linkse partijen mee aan de knoppen draaien. Sinds de herfst van vorig jaar is dat ook zo in Denemarken. Daar regeert de Socialistische Volkspartij (SF) samen met sociaaldemocraten en sociaal-liberalen, gedoogd door de linkse Rood-Groene Alliantie. Hans van Heijningen en Arjan Vliegthart namen een kijkje en spraken met een aantal betrokkenen. Een verslag over het omgaan met regeringsverantwoordelijkheid en over het verschil maken: een weg van vallen en opstaan.

Om vanuit de binnenstad van Kopenhagen bij het parlamentsgebouw te komen is een koud kunstje, maar het vinden van de toegangsdeur is een ware zoektocht. Bordjes waar wat zit ontbreken en de hoofdingang blijkt om een hoek te zitten. Een kwartier later dan afgesproken staan we in de kamer van Turi Leirvoll, de vrouwelijke algemeen secretaris van

de Deense Socialistische Volkspartij SF, die ons hartelijk ontvangt. Samen met Dea Donkin, die internationale betrekkingen in haar portefeuille heeft, gaan we in gesprek over het thema 'Links en meeregeren'.

HET PERSPECTIEF VAN EEN ANDER DENEMARKEN

'Het perspectief van meeregeren, kwam – zoals de meeste dingen in het leven – niet uit de lucht vallen', zegt Leirvoll, 'we hebben daar jarenlang in geïnvesteerd en het is er dan een half jaar geleden uiteindelijk van gekomen. Tot 2005-2006 was de SF, net zoals veel andere linkse partijen in Europa vooral een kritiekpartij, een tegenpartij. Drie verkiezingen achter elkaar boekten we matige resultaten, waarna we besloten het roer echt om te gooien. We werden het moe om roepend aan de kant te blijven staan en stelden onszelf de opdracht om op termijn mee te gaan regeren. Met enkele kaderleden uit mijn partij en enkele sociaal-democratische leiders gingen we intensief in gesprek om de raakvlakken te benoemen en te zoeken naar mogelijkheden om wat ons scheidde, te verbinden.

Onze nieuwe benadering viel in goede aarde bij onze activisten en het bredere publiek. Bij de verkiezingen van 2007 boekten we een behoorlijke winst, van 6% naar 13%, het ledental steeg en er ontstond nieuw enthousiasme'.

Een half jaar geleden is het er uiteindelijk van gekomen: een regering van sociaal-democraten, van

Algemeen secretaris van SF, Turi Leirvoll.

Het Deense parlement blijkt heel toegankelijk, als je de ingang eenmaal gevonden hebt.

progressief liberalen – die vreemd genoeg Radicaal Links worden genoemd – en van onze partij. 'De progressief-liberalen waren traditioneel de bondgenoten van de sociaal-democraten, maar die partij stelde zich neutraal op ten opzichte van onze toenaderingspogingen tot de sociaal-democraten. De herziening van het pensioenstelsel wisten de sociaal-democraten er met behulp van de vorige conservatief-liberale regering door te drukken, iets waar wij allesbehalve blij van werden. Door politiek behendig te opereren kregen de progressief-liberalen vorig jaar net iets meer stemmen dan wij, wat maakt dat het regeringsakkoord dat wij gesloten hebben, minder ver gaat dan wij graag gezien hadden. Toch kunnen wij tevreden zijn met wat we binnen hebben weten te slepen: meer banen, meer aandacht voor onderwijs en scholingsfaciliteiten in het kader van werk en de voorbereiding op werk (permanent leren), vergroening van de economie, meer geld voor ontwik-

kelingssamenwerking en het terugdringen van armoede.' Het regeringsprogramma past in het streven van SF om met Denemarken een nieuwe richting in te slaan. De transformatie van tegenpartij naar een partij die inzet op het dragen van bestuursverantwoordelijkheid deed het imago volgens Leirvoll onder de werkende mensen juist heel goed. 'We hebben op dit moment meer aanhang van de werkende bevolking en betere relaties met de vakbonden dan we ooit hadden.'

EERSTE RESULTATEN EN BEGINNENDE TEGENWIND

In de huidige regering levert SF onder meer de ministers van Buitenlandse Zaken, (Preventieve) Zorg en Belastingen. Wat het buitenland betreft betekent dit dat er in 2014 een eind zal komen aan de Deense aanwezigheid in Afghanistan en dat Denemarken zich sterker dan voorheen verzet tegen de oorlogspolitiek van de Verenigde Staten. Op sociaal vlak is er volgens SF

Partij	Vergelijkbaar met	zetels	verlies/winst
Venstre	VVD	47	+1
Socialdemokraterne	PvdA	44	-1
Dansk Folkeparti	PVV	22	-3
Det Radikale Venstre	D66	17	+8
Socialistisk Folkeparti (SF)	SP (/GroenLinks*)	16	-7
Enhedslisten	SP (/GroenLinks*)	12	+8
Liberal Alliance	VVD	9	+4
Det Konservative Folkeparti	VVD	8	-10
Kristendemokraterne	(CDA)	0	0

*Zowel SF als Enhedslisten lijken in economische, sociale en internationale standpunten vooral op de SP. Wel hebben zij beide een veel groener/ecologisch profiel.

Rode blok		89	
Blauwe blok		86	

De Faerøer Eilanden en Groenland horen ook bij Denemarken en zijn vertegenwoordigd in het parlement. Als je die zetels erbij telt, krijg je voor de twee blokken:

Rode blok		92	
Blauwe blok		87	

al het nodige gedaan: de bijstand is verhoogd, kortingen zijn ongedaan gemaakt, het proces van privatisering van gezondheidsdiensten en onderwijsinstellingen is gestopt en de ziektekosten worden voor een groter deel naar draagkracht opgebracht. Tot slot maakt de nieuwe regering zich sterk voor vergroening van de economie.

Een thema dat de Deense politiek tot voor kort bijzonder bezig heeft gehouden, is migratie. Het feit dat de rechts-populistische Volkspartij de voorgaande rechtse regering gedoogde, maakte dat dit onderwerp hoog op de politieke agenda stond. Denemarken kent naar Europese maatstaven een zeer streng asielbeleid. Maar het debat was nog harder dan het feitelijke beleid, volgens Leirvoll. 'Hoewel het feitelijke stemgedrag van onze parlementariërs daar geen aanleiding toe geeft, heeft rechts ons met succes in de hoek weten te drukken van de voorstanders van open grenzen. Dat maakte dat het aandeel van gewone werkende mensen binnen onze partij de afgelopen jaren eerder terugliep dan toenam. Door onhandig opereren van onze partij werden wij van de weeromstuit weggezet als de partij die verantwoordelijk was voor het verhogen van de leeftijd van huwelijksmigranten tot minimaal 24 jaar.' Zowel vanuit linkse hoek (de Rood-Groene Alliantie) als van de progressief-liberalen kreeg SF de wind van

voren en werd ze uitgemaakt voor xenofobe partij. Toen de controversie ook nog eens om zich heen greep binnen de partij, waren de rapen gaar. Dit leidde tot veel negatieve publiciteit. Een andere kwestie waar SF kort geleden publicitair flink de mist mee in ging, betreft armoedebestrijding. Een van haar volksvertegenwoordigers kwam op de proppen met een 'arm' iemand die bij nader inzien een heel aardig salaris verdiende.

VALLEN EN OPSTAAN

Het meeregeren is voor SF tot nog toe een kwestie van vallen en opstaan. Op dit moment heeft de partij 16 duizend leden, maar het afgelopen jaar raakte de partij 1.500 leden kwijt. Veel mensen die lid werden toen het de partij rond 2007 goed ging, zijn niet enthousiast over de regeringsdeelname en haakten af. Vanuit de media krijgt SF er stevig van langs. Het wordt de partij vooral verweten dat het verkiezingsprogramma op veel punten niet wordt nageleefd. Juist omdat het verkiezingsprogramma zo gedetailleerd was, werd snel helder op welke terreinen de SF in had moeten leveren. Wellicht was dat volgens Leirvoll te voorkomen geweest wanneer een meer richtinggevend programma was opgesteld in plaats van overal de exacte invulling aan te geven.

Een bijzonder punt van aandacht voor de partij is verder het in stelling

brenge van haar kaderleden om het verhaal van de partij onder de mensen te brengen. Dat is lang niet altijd makkelijk. Welke concrete resultaten kun je voor het voetlicht brengen? Hoe leg je uit welke offers je hebt moeten brengen in de onderhandelingen? Het zijn vragen waar de partij mee lijkt te worstelen.

DE ROOD-GROENE ALLIANTIE: DE GEDOGER OP LINKS

Waar SF worstelt met de gevolgen van regeringsdeelname spelen bij de Rood-Groene Alliantie (RGA) andere zaken. Bij de algemene verkiezingen van eind 2011 is de partij van 4 naar 12 zetels gegaan. De RGA, die haar wortels in de buitenparlementaire beweging heeft, had tijdens de verkiezingscampagne aangekondigd een progressieve regering van harte te ondersteunen zonder daar zelf aan deel te zullen nemen. Die positie werd gewaardeerd door de activistische achterban; het ledental nam in een jaar van 5 duizend naar 8 duizend toe. De keerzijde daarvan, geeft internationaal secretaris Eva Flyvholm eerlijk toe, is dat de partijorganisatie daar niet op berekend was en rammelt. De inbedding van nieuwe leden in de afdelingsstructuur verloopt op teveel plaatsen niet goed en ook qua scholing presteert de partij nog onvoldoende. Dat maakt dat er teveel tijd en energie verloren gaat door intern gedoe en het op teveel plaatsen bij interessante discussies blijft zonder dat de daad bij het woord gevoegd wordt.

Dat de progressieven er nipt in slaagden om rechts onder leiding van de liberalen van een meerderheid af te houden, was wat de RGA betreft het goede nieuws. De huidige regering wordt op een aantal belangrijke terreinen gedoogd, waarvan het begrotingsakkoord dat eind vorig jaar werd afgesloten tussen de regeringspartijen en de gedogende RGA een bezegeling vormt. Maar tegelijkertijd heerst bij de laatste partij een gevoel van teleurstelling over het feit dat de links-liberalen (de Deense geestverwanten van Pechtold's D66) bijzonder goed uit de stembus kwamen en de SF zelfs voorbij streefden. Met het tegenvallende resultaat van de sociaal-democraten, die van 24 naar 20 procent terugvielen, was de linkse

inbreng volgens de RGA binnen de nieuwe progressieve regering wel erg mager.

Bij de vorming van die nieuwe regering heeft de SF het naar de mening van de RGA niet helemaal goed gedaan. In haar streven naar een harmonieuze samenwerking met de sociaal-democraten is SF volgens de RGA een beetje doorgeschoten. In plaats van zich te beperken tot een akkoord op hoofdlijnen, heeft zij een totaalakkoord afgesloten dat een te hoog 'middle of the road'-karakter heeft. Daardoor is de SF niet in staat om naar haar kiezers aan te geven wat zij binnen heeft gehaald en wat zij gedwongen prijs heeft moeten geven. Wat betreft de vraag waar deze regering voor staat en wat haar belangrijkste vijf actiepunten zijn, schiet zij volgens onze RGA-gesprekspartners jammerlijk tekort.

Over de concrete beleidsresultaten van de nieuwe regering is de gedoogpartij tot nog toe niet tevreden. Van de miljonairs-tax en de invoering van een nieuw pensioensysteem – twee beloften uit het verkiezingsprogramma van de SF, is sindsdien niets meer vernomen. Bovendien heeft de SF zich uitgerekend vandaag nog tegen de invoering van een Deense Tobin-tax (een belasting op financiële transacties) uitgesproken uit loyaliteit met de progressief-liberale regeringspartij die van mening is dat zo'n belasting alleen ingevoerd kan worden wanneer daar een brede internationale basis voor bestaat.

In kringen van vakbondsactivisten, die een belangrijke rol speelden in de verkiezingscampagne die tot de vorming van een progressieve regering heeft geleid, zou de teleurstelling ook om zich heen grijpen. Aldus Nicolaj Villumsen, die voor de RGA in het Deense parlement zit. 'Het feit dat de nieuwe regering de verslechtering van het pensioensysteem – die doorgevoerd zijn door de vorige regering – nog niet terug heeft gedraaid, zit de vakbondsactivisten bepaald niet lekker', volgens Villumsen.

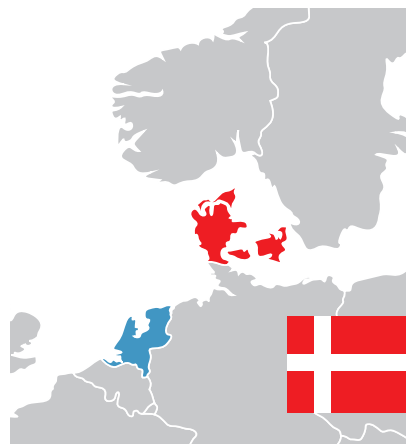
De afgelopen jaren heeft de RGA zwaar ingezet op samenwerking met de SF. Maar sinds die partij in de

regering zit, is zij meer gericht op samenwerking met partijen als de sociaal-democraten en de liberalen – die er numeriek echt toe doen – dan met de RGA. 'Het enige wat ons te doen staat, is ons nog meer te verbinden met de gewone mensen en van daaruit de druk opvoeren op de regering die met beleid moet komen dat oplossingen biedt voor de meerderheid van de Deense bevolking'. Aldus Stine Brix, die haar studie medicijnen opgaf om voor de RGA de verkiezingscampagne te leiden en vervolgens voor die partij het parlement in te gaan als woordvoerder volksgezondheid. 'Dat vereist niet alleen goede wil en hard werken, maar ook een cultuuromslag. Teveel kleeft aan onze partij dat we het opnemen voor migranten en te weinig dat we een partij zijn die opkomt voor de belangen van de gewone mensen. Maar we maken wel stappen in die richting', benadrukt Brix. 'Zo worden wij er steeds beter in om naar de mensen toe uit te leggen dat wij er ook vanuit onze positie als oppositiepartij toe doen en zaken weten te realiseren waar de mensen iets aan hebben en waar wij trots op kunnen zijn.'

TOT BESLUIT: IS HET GLAS HALF VOL OF HALF LEEG?

Regeren valt de Deense linkse partijen niet licht. Regeringsverantwoordelijkheid dragen betekent compromissen sluiten en uitleggen waar de eigen bijdrage het verschil maakt. En dat is niet makkelijk. Het zoeken naar de juiste manier van opereren kost de Deense linkse partijen tijd- en soms ook zichtbaar moeite. Wie zijn de bondgenoten, waar zit de politieke strijd? Het zijn vragen waar geen simpele antwoorden op te vinden zijn.

Daarmee is de linkse Deense regering een interessant experiment. Allereerst omdat het laat zien dat linkse samenwerking ertoe kan leiden dat een rechts blok electoraal verslagen kan worden. Dat biedt perspectief, ook voor Nederland. Maar het Deense experiment laat ook zien dat er wissels omgezet kunnen worden naar een andere toekomst. Dat dit met vallen en opstaan gebeurt, is duidelijk. De vraag is echter of het ook anders kan. Juist in het licht van de crisis waarvoor burgers op dreigen te draaien die daar geen enkele verantwoordelijk-

DENEMARKEN

Hoofdstad: **Kopenhagen**

Inwoners: **5.500.510** (2009)

Landstaal: **Deens**

Oppervlakte **43.094 km²**

Regeringsvorm: **Constitutionele monarchie**

Staatshoofd: **Koningin Margaretha II**

Regeringsleider: **Helle Thorning-Schmidt**

Godsdienst: Christelijk (Lutheranisme)

80,9%

GDP: **63.000 dollar**

(Nederland 51.000 dollar)

Levensverwachting: **78,3** (Nederland 79,8)

heid voor dragen, is het van cruciaal belang dat een alternatief voor rechtse kille saneringsdrift een kans krijgt. Succes is daarmee nog niet verzekerd, maar er gloort tenminste hoop op een toekomst die meer biedt dan verslechteringen en bedreigingen. Omdat het anders en socialer kan, als we een meerderheid van de bevolking daarvan weten te overtuigen.

EXPERIMENTEREN IN DE PROVINCIE

DE ERVARINGEN VAN DE SP IN HET COLLEGE VAN ZUID-HOLLAND

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Peter Hiliz / Hollandse Hoogte

Sinds april 2011 regeert de SP mee in de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant. In Zuid-Holland vormt de SP een college met VVD, CDA en D66. Volgens Harre van der Nat, fractievoorzitter van de SP in Zuid-Holland en Rik Janssen, gedeputeerde namens de SP, is dat hard werken. Maar het heeft resultaat. 'De SP laat zien dat ze kan meeregeren en op onderwerpen als jeugdzorg en openbaar vervoer maken we het verschil.'

Eind april 2011 werd het hoofdlijnenakkoord 2011-2015 van VVD, CDA, D66 en SP van de provincie Zuid-Holland gepresenteerd. Voor het eerst regeert de SP mee in Zuid-Holland. Kunnen jullie vertellen hoe de formatie tot stand is gekomen?

Van der Nat: 'Onze uitgangspositie was niet makkelijk, omdat we bij de Statenverkiezingen drie zetels verloren

hadden (van 8 naar 5 zetels). Daarbij bleek een coalitie met de PvdA niet mogelijk, zij hielden vast aan een afspraak met GroenLinks en lieten ons weten dat ze niet met ons wilden samenwerken. Tegelijkertijd zei VVD, die de grootste partij in Zuid-Holland is, dat ze in de onderhandelingen niet wilde onderhandelen met en PvdA en GL. De PvdA gokte erop dat de VVD niet om dat blok heen kon en gokte dus verkeerd. GroenLinks dacht op de bagagedrager mee te kunnen met de PvdA en beide partijen hielden de deur voor de SP dicht. Het was dus een heel gepuzzel. Uiteindelijk zijn we er na lange onderhandelingen met VVD, CDA en D66 uitgekomen en hebben we een goed akkoord gesloten.'

Janssen: 'Meeregeren betekent het dat we compromissen moeten sluiten. We zijn samen met D66 de kleinste partij, dus we kunnen niet altijd onze zin krijgen.'

De SP die samen met de VVD regeert mag je best een revolutie noemen. Hoe verloopt de samenwerking?

Janssen: 'De samenwerking verloopt goed. De VVD in Zuid-Holland is niet hetzelfde als de VVD in Den Haag. Het gaat hier ook niet om zaken als inkomenspolitiek of marktwerking in de zorg. Daar liggen we als partijen toch mijlenver uiteen. Met de VVD hier kunnen we afspraken maken die ook nagekomen worden, dat is erg prettig. Zijn we het over een bepaald standpunt oneens, dan accepteren zij dat ook. Ook met de andere twee partijen werken we goed samen. Met Liesbeth Spies (was gedeputeerde namens het CDA in Zuid-Holland, is nu minister van Binnenlandse zaken) heb ik nog steeds goed contact. Zij zal in de toekomst een nog grotere rol binnen het CDA gaan spelen, daar ben ik van overtuigd. Wie weet waar dit nog toe kan leiden, want politieke bondgenootschappen sluit je nu eenmaal makkelijker met mensen met wie je goed door een deur kan.'

Veel zaken die in de provincie spelen gaan ook de landelijke politiek aan en omgekeerd. Hoe is het contact met jullie collega's in Den Haag?

Janssen: 'Wij zijn heel open en voeren veel overleg met Kamerleden. Over Odfjell (Rotterdams havenbedrijf waar zich grote milieuproblemen voordoen) heb ik bijvoorbeeld veel contact met Paulus Jansen. Ook Emile Roemer spreek ik regelmatig. De afstemming met Den Haag is dan ook goed, maar ook erg nodig. Dat komt omdat wij hier in Zuid-Holland een andere rol hebben, wij zijn een bestuurspartij. En omdat een afweging op provinciaal niveau soms net een andere is dan een landelijke afweging. Neem nu de Natuurwet van Bleker. Die vinden wij slecht, maar waren wij

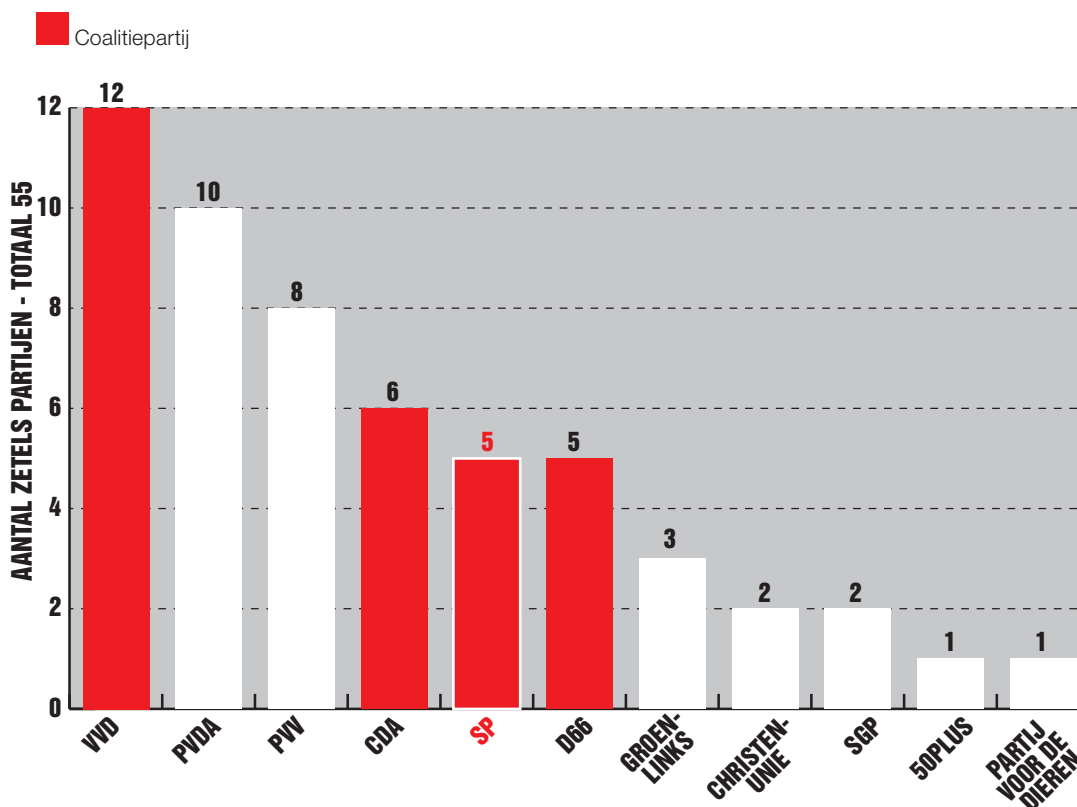
SUCCESSEN SP IN ZUID-HOLLAND

- Geen bezuinigingen op jeugdzorg en openbaar vervoer
- De RijnGouwelijn gaat niet door de Leidse binnenstad
- Geen nieuwe kolencentrales
- Dierenwelzijn in het coalitieakkoord
- Herindeling gemeenten alleen in uiterste noodzaak
- Stop op nieuwe kantoorlokaties en bedrijventerreinen (eerst herstructureren)
- 100 miljoen voor groene projecten rond de grote steden

niet akkoord gegaan dan had er een noodwet moeten komen die voor de provincie Zuid-Holland tientallen miljoenen euro's duurder zou zijn uitgevallen. De SP had in dat geval moeten inleveren op jeugdzorg en Openbaar Vervoer, thema's die voor ons erg belangrijk zijn. Dat zijn lastige afwegingen die we toch moeten maken. En we lopen er niet voor weg.'

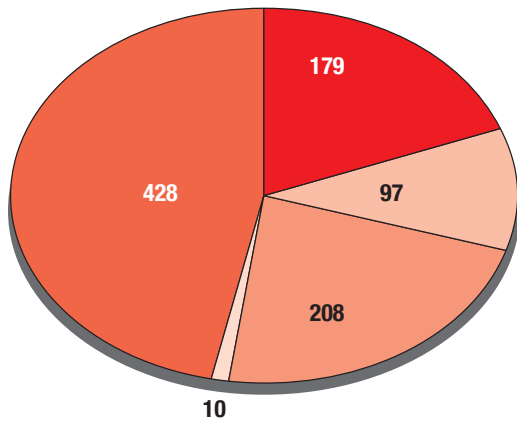
Harre van der Nat geeft aan dat er eveneens veel communicatie naar de leden nodig is, ook bij moeilijke besluiten die gevoelig liggen bij de achterban. Als voorbeeld noemt hij Voorschoten, waar hij aan de leden moest uitleggen waarom de SP akkoord was gegaan met een weg tussen twee snelwegen, de A4 en A44. 'Onze leden in Voorschoten waren daar erg op tegen. En terecht, die weg is ook geen goede zaak. Maar wie regeert, moet soms compromissen sluiten, dingen inleveren. Dat is voor ons niet anders. Maar wij doen wel ons uiterste best om daar open over te communiceren. Daarom ben ik meteen nadat het besluit in de provincie was gevallen naar Voorschoten gegaan.'

ZETELVERDELING PARTIJEN ZUID-HOLLAND VANAF 17 MAART 2011

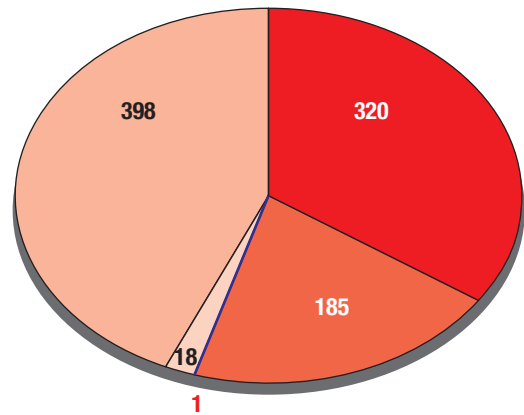

BUDGETVERDELING PROVINCIE ZUID-HOLLAND (3,5 MILJOEN INWONERS) VOOR 2012 IN MILJOENEN EURO'S (TOTAAL 922)

- Groen en water
- Ruimte, wonen en economie
- Bestuur en samenleving
- Ruimte en omgeving
- Mobiliteit en milieu

INKOMSTEN PROVINCIE ZUID-HOLLAND VOOR 2012 IN MILJOENEN EURO'S (TOTAAL 922)

- Opcenten (belasting die door provincies op motorrijbelasting wordt geheven)
- Provinciefonds (Rijksfonds waaruit provincies subsidie krijgen)
- Dividenden
- Overige dekkingsmiddelen
- Subsidies vanuit het Rijk en Europa

Gewoon om uit de leggen hoe het nu precies verlopen was. Dat werd erg gewaardeerd.'

Van der Nat vervolgt: 'De fractie Zuid-Holland organiseert ook thema-avonden op het provinciehuis, we proberen bij de drie regio-overleggen aanwezig te zijn. We trekken samen op met afdelingen om acties te voeren en organiseren in het voorjaar in elke regio in Zuid-Holland een avond

voor de actieve leden om met hen te spreken over meebesturen en over lokale thema's. Daarnaast zijn de regiovertegenwoordigers geregeld bij onze fractie-overleg aanwezig.'

Regeren betekent dus compromissen sluiten. Hoe gaan jullie daar mee om?

Janssen: 'Wij willen laten zien dat de SP ook in de provincie kan besturen. Dat we betrouwbaar zijn en dat je met ons afspraken kunt maken.

Van der Nat: 'Helaas hebben we de komst van de Rijnlandroute (wegverbinding tussen de A4 en A44 bij Leiden) niet kunnen tegenhouden. Maar dat is niet het einde van de zaak. De plannen zijn wel zo aangepast dat ze in ieder geval beter zijn dan oorspronkelijk het geval was. We hebben ervoor gezorgd dat de RijnGouwewijn niet door de Leidse binnenstad gaat en we hebben 100 miljoen extra gekregen om de Rijnlandroute beter te kunnen inpassen. Een verdiepte aanleg door de polders en een zo lang mogelijke tunnel door Voorschoten. Dat is winst, dat is een beter resultaat dan de plannen van het oude college, maar dat wil niet zeggen dat wij onze standpunten hebben aangepast. Mensen begrijpen best dat je compromissen moeten sluiten. Ze willen alleen wel dat je daar wel open over bent.'

Je noemt nu enkele tegenvallers, maar welke successen staan daar tegenover?

Van der Nat: 'Ik vind het een hele grote verdienste dat we in tijden dat er minder geld is geen bezuinigingen op jeugdzorg en op openbaar vervoer hoeven door te voeren. Daar kunnen we trots op zijn. Als enige provincie van Nederland zijn we er in geslaagd jeugdzorg en openbaar vervoer buiten schot te houden. Ook hebben we een stop afgesproken op nieuwe lokaties voor bedrijventerreinen en kantoren. Hebben we 100 miljoen kunnen reserveren voor

Rik Janssen (1957) Janssen was van 2007 tot 2011 beleidsmedewerker Justitie en Vreemdelingenzaken van de SP-Tweede Kamerfractie. Van januari tot april 2011 verving hij Saded Karabulut als Kamerlid wegens zwangerschapsverlof. Op 27 april 2011 werd Janssen namens de SP beëdigd als lid van de Gedeputeerde Staten in de provincie Zuid-Holland. In zijn portefeuille zitten Bestuur, Jeugdzorg & Maatschappelijke Participatie en Milieu & Handhaving.

Harre van der Nat (1976) Van der Nat stond aan de basis van de SP-afdeling in Leiderdorp. Was bestuurslid in de afdeling Leiden en vertegenwoordiger van Zuid-Holland Noord. Hij werd in mei 2006 benoemd tot Statenlid in de provincie Zuid-Holland. Nu is hij bestuurslid van de SP in Alphen aan den Rijn, scholingsmedewerker van de partij en fractievoorzitter van de SP in Zuid-Holland. Hij is woordvoerder verkeer- en vervoersbeleid en maakt deel uit van de commissie verkeer en milieu.

SP OOK IN COLLEGE VAN NOORD-BRABANT

Niet alleen in Zuid-Holland, maar ook in Noord-Brabant bestuurt de SP mee. In het provinciehuis in Den Bosch vormt zij samen met CDA en VVD het college, dat nog door VVD-prominent Hans Wiegel werd geformeerd.

Fractievoorzitter in de Provinciale Staten van Noord-Brabant, Nico Heijmans (foto), vindt het soms nog wel een beetje wennen. "Ik zit al meer dan dertig jaar in de politiek. Eerst lokaal, toen in de provincie, maar altijd als deel van de oppositie. Dan is regeren best nieuw. Je krijgt dingen voor elkaar, waarvoor we al heel lang hebben gestreden. We hebben het voor elkaar gekregen dat het Openbaar Vervoer in de provincie wordt verbeterd en dat er een einde komt aan de bouw van megastallen. Dat is winst." Daarnaast betekent het toetreden van de SP tot het college dat de provincie zichzelf verplicht tot de nodige bescheidenheid. Geen prestigeprojecten, maar dienstbaar aan burgers en gemeenten.

Tegelijkertijd betekent ook in Noord-Brabant dat regeren betekent dat je compromissen moet sluiten. En dat valt de fractie soms niet makkelijk. Vooral het Natuurakkoord dat staatssecretaris Bleker met de provincies wilde sluiten, stuitte op veel weerstand. Heijmans: "Dan sta je voor de afweging: accepteren we dit akkoord, waar we absoluut niet voor zijn, of gaan we dwars liggen, met alle gevolgen die dat kan hebben voor de provincie?" Uiteindelijk stemde de fractie verdeeld. En dat verdient niet de schoonheidsprijs volgens Heijmans. "Je moet er eigenlijk gewoon samen uitkomen, wat je dan ook besluit."

Voor twee fractieleden was de discussie rond het Natuurakkoord reden om op te stappen als lid van de Provinciale Staten. Dat doet Heijmans best pijn. "Het zijn toch collega's met wie je altijd fijn hebt samengewerkt. Tegelijkertijd blijven het ook toegewijde SP-ers. Ze stellen hun zetel ter beschikking aan de partij en blijven gewoon lid van de club. Dat kan ik zeer waarderen. Want hoewel regeren toch soms ook een beetje van 'auw' gaat, is het belangrijk dat je als partij realiseert waar je voor staat. Daaraan blijven we werken."

groene projecten rond grote steden en is dierenwelzijn voor het eerst in Zuid-Holland in het coalitieakkoord opgenomen. Bovendien komt er meer ruimte voor de (kleine) binnenvaart. Ook zullen herindelingen van gemeenten nu niet meer door de Provincie worden opgelegd. Inwoners zullen meer betrokken worden.'

Voor veel mensen is het onduidelijk wat het provinciaal bestuur precies doet. Kan je uitleggen wat jullie doen?

Janssen: 'Ik probeer vooral bekend te raken met het middenbestuur. Daarom voer ik veel overleg met burgemeesters en wethouders. Zij ervaren die open bestuursstijl als een verademing. Ik ga heel open het gesprek met hen aan en discussieer vanuit de inhoud en niet vanuit de macht. Dit kost wel veel meer werk, maar het betaalt zich uit. Wij willen bereikbaar zijn voor lokale bestuurders. We

moeten af van het idee dat de provincie maar bepaalt. Ik wil dat de provincie door gemeentes niet langer gezien wordt als de gemeenschappelijke vijand maar als bondgenoot. Daarom breng ik lokale bestuurders samen om na te denken over de inhoud en dwing hen zo met oplossingen te komen'.

In dit verband noemt Janssen de gemeentelijke herindeling van Alphen aan den Rijn, Boskoop en Rijnwoude, waarbij de bewoners actief betrokken worden. 'Wanneer burgers vragen hebben dan kunnen zij terecht bij hun eigen volksvertegenwoordiger. Hierdoor vindt de herindeling op een positieve manier plaats'.

De SP is toch tegen gemeentelijke herindelingen?

Janssen: 'De SP is niet per definitie tegen herindeling. Wel tegen herindeling zonder steun van de plaatselijke bevolking. Bestuurders die over de hoofden van burgers heen tot herindelingen besluiten; dat zouden we niet moeten hebben. Maar als er lokaal draagvlak is voor een herindeling en een herindeling voordelen biedt voor haar inwoners: waarom niet?'

De SP was altijd een oppositiepartij in Zuid-Holland. Nu regeren jullie mee. Dat betekent dat je soms besluiten moet nemen waar de achterban moeite mee heeft. Hoe zorgen jullie ervoor dat jullie je leden meekrijgen?

Van der Nat: 'De belangrijkste uitdaging voor de SP is dat onze leden begrijpen wat wij doen. Uiteraard mogen ze kritisch zijn, maar we willen wel dat ze verder durven denken. De tijd van broodtrommels en geitenwollen sokken is echt voorbij. Meeregeren betekent dat je niet altijd je zin zult krijgen. Daar moeten wij als fractie onze leden van overtuigen.'

Tot slot: wat zien jullie als je belangrijkste taak voor de komende jaren?

Van der Nat: 'We willen laten zien dat we kunnen regeren en dat we op punten het verschil kunnen maken voor de mensen in deze provincie. We willen laten zien dat de SP een betrouwbare partner is met wie je afspraken kunt maken, maar tegelijkertijd een partij is met haar eigen idealen en ideeën die we niet zomaar bij het grofvuil zetten.'

Janssen: 'Wij willen herkenbaar zijn. Het moet uitmaken of de SP in een college zit of niet. Daarmee is niet gezegd dat we nu zomaar ons hele verkiezingsprogramma kunnen uitvoeren. We moeten zaken doen met andere partijen. Dat is lastig, maar ook uitdagend. Als het mij lukt om mensen in de provincie te laten voelen dat er een toch wat andere wind waait, ben ik heel gelukkig.'

ALS DE SP REGEERT IN NEDERLAND...

Tekst: Arjan Vliegthart Foto: flickr.com / The Commons

Partijen die het goed doen in de peilingen, krijgen vaak extra aandacht. Meestal is dat fijn, maar hoge bomen vangen ook meer wind. Zo gaat het ook met de SP. Juist omdat de kans dat de SP de komende jaren deel gaat uitmaken van de regering stijgt, melden ook de critici zich graag bij de media of in publieke debatten. We zetten een drietal van hun beweringen op een rijtje, met een korte reactie.

Als de SP regeert gaat Nederland failliet. De overheidsuitgaven zullen zo stijgen dat Nederland binnen een paar jaar het nieuwe Griekenland van Europa zal zijn.

Net als elke andere partij laat de SP haar verkiezingsprogramma doorrekenen door het Centraal Planbureau (CPB). Dit bureau berekent de financiële gevolgen van de verschillende partijen door. Bij de laatste verkiezingen stelde het CPB dat de SP wel degelijk bezuinigt. Niet zoveel als het bezuinigingspakket van de regering van 18 miljard, maar wel 12 miljard. De keuze om minder hard te bezuinigen vindt overigens brede weerklank onder economen in binnen- en buitenland. Juist in tijden van economische crisis kunnen al te strenge bezuinigingen ertoe leiden dat de crisis dieper wordt.

Het is niet zo dat de SP niet zou willen bezuinigen. Het is wel zo dat de SP de bezuinigingen op andere plekken zoekt dan de regering. Als het aan de SP ligt, worden er bijvoorbeeld geen JSF-vliegtuigen aangeschaft. Dat scheelt miljarden. Maar de SP pleit er ook voor iets te doen aan de villasubsidie. Door de hypotheekrenteaftrek aan het maximum van 350 duizend euro te binden, worden gewone mensen ontzien en worden de ongewenste effecten van het systeem aangepakt. En door banken en bedrijven een redelijke belasting te laten betalen over hun winsten,

leveren ook zij een eerlijke bijdrage aan gezonde overheidsfinanciën.

De plannen van de SP zijn onhaalbaar. Op papier klinkt het allemaal mooi, maar in de praktijk zijn ze niet uitvoerbaar.

Het sterke aan de plannen van de SP is dat zij heel vaak worden ontwikkeld samen met mensen uit de praktijk. Plannen voor een beter onderwijs maken wij samen met onderwijzers, terwijl gevangenis personeel ons vertelt hoe we de gevangenis kunnen verbeteren. Professionals uit het veld weten heel goed wat er wel of niet haalbaar is en daar doet de SP haar voordeel mee.

Daarnaast blijkt de afgelopen tijd ook steeds vaker dat de SP op heel veel terreinen haar tijd vooruit is. Zo waarschuwt de SP al meer dan twintig jaar voor de financiële risico's en maatschappelijk ongewenste effecten van het neoliberalisme, de kritiek op een doorgeslagen denken dat groter altijd beter is: het zijn thema's die steeds breder in de samenleving aanslaan.

Als de SP aan het roer staat, trekt Nederland zich terug achter de dijken. Het is nationalisme troef en dat is bijzonder schadelijk voor de Nederlandse economie.

Socialisten zijn per definitie internati-

onalisten. De kernwaarden van de SP, menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit houden niet op bij Poppel of Lobith. Door de jaren heen heeft de SP zich ingezet om solidariteit met mensen in andere landen te organiseren en te uiten. Van de strijd tegen het apartheidregime tot het verzet van de Koerden tegen hun onderdrukkers, van kritiek op de Wereldhandelsorganisatie WTO tot protest tegen de oorlogen in Irak en Afghanistan: de SP heeft ook internationaal altijd actief bijgedragen aan de strijd voor een betere wereld.

Maar internationalisten moeten ook realisten zijn. En daarom kunnen we niet anders dan kritisch zijn over de Europese Unie en instellingen als het IMF. Zij dragen bij aan een ongelijke verdeling van de rijkdom in de wereld. De eurocrisis is daar het meest prangende voorbeeld van. In plaats van de Grieken daadwerkelijk te helpen om uit de crisis te komen, maken Europese regeringsleiders zich vooral druk om de Duitse en Franse banken. Internationale solidariteit kan in zulke gevallen niet anders tot uiting komen dan met een duidelijk 'nee' tegen de bestaande verhoudingen. Pas als die hervormd worden, ligt de weg naar een eerlijker Europa open.

KLEIN EN GROOT GELD

DE VERMOGENSVERDELING IN NEDERLAND

Tekst: Geert Reuten – Eerste Kamerlid voor de SP; gastdocent politieke economie UvA Foto: sxc.hu

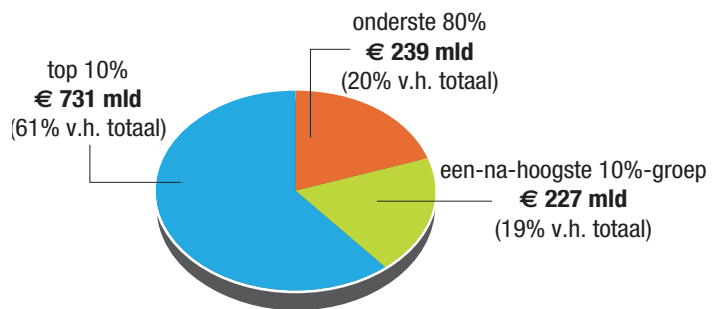
Bij een gelijke vermogensverdeling in Nederland zou ieder huishouden in 2011 over €160.000 beschikken. Maar zo is het niet. Slechts 17 op de 100 huishoudens zitten op dit bedrag – of veel hoger. Begin 2011 beschikte de 10% rijkste huishoudens over ruim 60% van het totale vermogen. De 5% rijkste beschikte over ruim 50% van het totale vermogen.

Er is in sociaal-economische discussies meer aandacht voor de inkomensverdeling dan voor de vermogensverdeling. Toch is de vermogensverdeling in Nederland veel schever dan de inkomensverdeling. (In Spanning van maart 2011, blz. 18, staan ze naast elkaar.) Dit artikel gaat over de vermogensverdeling begin 2011. Het meer gedetailleerde artikel op de volgende bladzijden bespreekt veranderingen in de vermogensverdeling tussen 2008 en 2011. Eind december publiceerde het CBS nieuwe cijfers over het vermogen van Nederlandse huishoudens. De laatste bekende cijfers zijn die van 1 januari 2011. Het totale vermogen van huishoudens was toen bijna €1.200 miljard. Dit komt overeen met twee maal het nationale inkomen. We bezitten dus twee keer zo veel als dat we jaarlijks met elkaar verdienen. Het gaat daarbij om de vermogens waarover huishoudens direct beschikken: niet meegerekend zijn de vermogens die in de pensioenfondsen zitten (begin 2011 net iets meer dan €1.000 miljard, inclusief individuele pensioenvoorzieningen¹⁾) en waaruit deze pensioeninkomens uitkeren.

Vermogen is het verschil tussen Bezittingen en Schulden. Als een huishouden een eigen woning bezit van €200.000 (en verder geen bezit heeft) met een hypotheekschuld van €190.000, dan is het vermogen

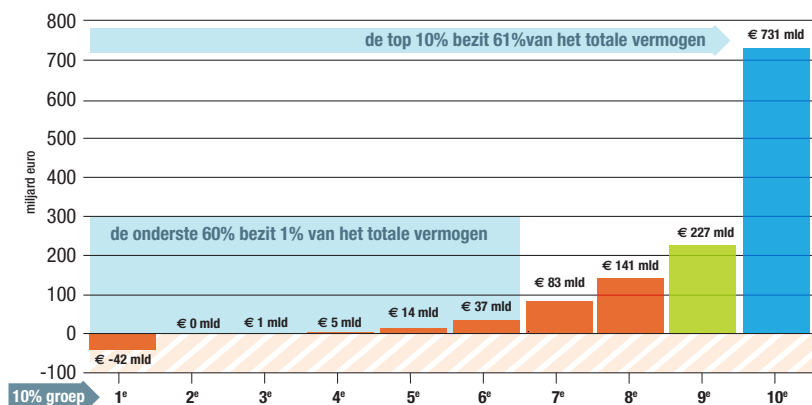
GRAFIEK 1. VERMOGENSVERDELING 1 JANUARI 2011:

alle 7,4 miljoen huishoudens

GRAFIEK 2. VERMOGENSVERDELING 1 JANUARI 2011 (IN MILJARDEN EURO'S)

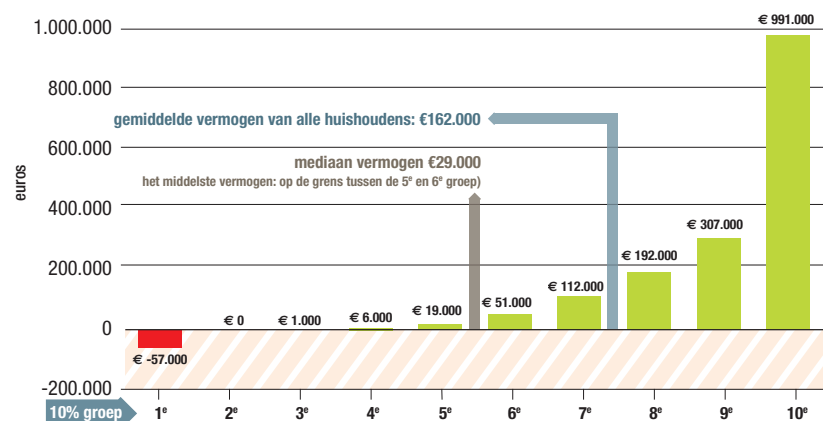
de 7,37 miljoen huishoudens gerangschikt in 10 gelijke groepen van laag naar hoog vermogen (totaal vermogen € 1.197 miljard)

Bron: Cijfers CBS, Staline (27 dec 2011); cijferbewerking en grafiek Reuten

GRAFIEK 3. VERMOGENSVERDELING 1 JANUARI 2011:

gemiddeld vermogen in iedere 10%-groep

Bron: Cijfers CBS, Staline (27 dec 2011); cijferbewerking en grafiek Reuten

TABEL 1: AANTALLEN HUISHOUDENS MET HOOG TOT ZEER HOOG VERMOGEN BINNEN DE TOP-10%

(de achtereenvolgende regels beslaan een steeds kleinere groep binnen de top 10%)

Vermogen van meer dan	Aantal huishoudens in % van totaal v.d. huishoudens	Aantal huishoudens	Samen is hun aandeel in het totale vermogen van alle huishoudens (in %)
€ 400.000	10%	737.000	61%
€ 500.000	5%	506.000	52%
€ 1.000.000	2%	151.000	32%
€ 1.500.000	1%	75.500	ontbrekend cijfer
€ 2.350.000	0,50%	37.750	ontbrekend cijfer

Bron: CBS, Statline (27 dec. 2011). De cijfers uit de 4e en 5e regel zijn afgeronde CBS-cijfers.

€10.000. Het vermogen neemt toe doordat een deel van het inkomen gespaard wordt, maar het kan ook toenemen door een erfenis of een winnend loterij-lot. Het vermogen verandert ook doordat de waarde van bezittingen verandert. Als in bovenstaand voorbeeld de waarde van de eigen woning met 4% daalt (€8.000) dan daalt het vermogen van €10.000 tot €2.000.

VERMOGENSVERDELING 2011

Om inzicht te krijgen in de vermogensverdeling tussen huishoudens, verdelen we de 7,4 miljoen huishoudens in 10 gelijke groepen, gerangschikt van laag naar hoog vermogen. In iedere groep zitten dus 740.000 huishoudens. Het blijkt dat de top 10% over 61% van het vermogen beschikt. De groep daaronder beschikt over 19% van het totaal. De onderste 8 groepen (80% van de huishoudens) beschikken dus over

20% van het totaal. Grafiek 1 laat dit zien.

Grafiek 2 laat het vermogen van de tien groepen naast elkaar zien. Het oranje part uit Grafiek 1 komt overeen met de oranje blokjes uit Grafiek 2.

In Grafiek 2 en 3 zien we duidelijk dat de vermogensverdeling van laag naar hoog onevenredig stijgt. Dat is ook te zien aan het punt waar het gemiddelde vermogen ligt. Het gemiddelde vermogen is €162.000. Dit ligt niet op ongeveer het midden van de verdeling, maar in de 8e groep. Slechts 17½% van de huishoudens heeft dus €162.000 of meer. Het zogenoemde 'mediaan' vermogen is €29.000. Dit is het vermogen van het huishouden dat in het midden van de verdeling ligt (de grens tussen de 5e en de 6e groep): de helft van de huishoudens heeft minder, de andere helft heeft méér.

VERDELING BINNEN DE TOP 10%

Een dergelijke onevenredigheid geldt ook voor de verdeling binnen de top 10%.² Maar helaas zijn nauwkeurige cijfers daarover schaars. Mooi zou zijn als we voor de top 10% weer een verdeling in groepen van 10 zouden hebben (met ieder 74.000 huishoudens), maar die cijfers publiceert het CBS niet. Tabel 1 geeft een aantal cijfers die het CBS wél verstrekt.

De rijkste 5% bezit dus ruim 50% van het totale vermogen. Eén op de honderd huishoudens heeft een vermogen van meer dan €1,5 miljoen (ruim 50 maal het mediaan vermogen).

VERMOGENSBELASTING?

Veel landen heffen de een of andere vorm van vermogensbronbelasting.

Nederland heft een uniforme belasting op sommige vermogensinkomsten. Het zou niet gek zijn als Nederland bij de hoge en zeer hoge vermogens ook het gehele vermogen zou belasten. Zo zou een belasting van 0,4% bij 400.000 euro vermogen die geleidelijk oploopt tot 3,5% bij de hoogste vermogens, per jaar ongeveer 12 miljard euro opleveren.

Zeker in tijden van economische tegenslag en bezuinigingen zou een vermogensbelasting een serieuze optie moeten zijn. Het is een belasting naar draagkracht en daarmee een stuk solidaarder dan bijvoorbeeld bezuinigingen op de WSW of het onderwijs. En het zou ook meer kunnen opleveren. Zo zou een belasting van 0,4% bij €400.000 vermogen, die geleidelijk oploopt tot 3,5% bij de hoogste vermogens, per jaar ongeveer €12 miljard opleveren. Daardoor komen de overheidsfinanciën méér in het gareel – en met minder negatieve effecten op de groei – dan alle tot eind februari 2012 voorgenomen maatregelen van het huidige kabinet samen. (Zie ook Spanning, maart 2011, blz. 17-18.) Het kabinet zou er goed aan doen dit aanstaande maart te betrekken bij zijn aanpassingen van de overheidsfinanciën.

1 CBS, Nationale Rekeningen 2010, Tabel EX 1.1 (27 december 2011).

2 Het mediaan vermogen is binnen deze groep bijna €600.000 (95e percentiel) het vermogen van percentiel 97,5 ligt op bijna €900.000; het gemiddelde van €991.000 lijkt daarom overeenkomstig geschaald als dat van de totale verdeling.

STEEDS SCHEVERE VERMOGENSVERDELING

Tekst: Geert Reuten – Eerste Kamerlid voor de SP; gastdocent politieke economie UvA

De economische crisis heeft de verdeling van vermogens in Nederland schever gemaakt. Tussen begin 2008 en begin 2011 daalde het totale vermogen van huishoudens met 8%. Menigeen denkt dat de hoogste vermogens daarbij het zwaarst getroffen werden. Maar de top 10% van de vermogens werd met een daling van 1% juist nauwelijks geraakt. Uit een voorlopige berekening blijkt dat de al scheve vermogensverdeling in de loop van het jaar 2011 nog schever is geworden dan hij al was.

VERANDERING 2008 TOT BEGIN 2011

Vermogen is het verschil tussen Bezittingen en Schulden. Uit door het CBS eind december 2011 gepubliceerde cijfers blijkt dat de crisis niet alleen effect heeft op het totale vermogen van huishoudens – dit daalt – maar ook op de vermogensverdeling. Grafiek 1 geeft de samenvatting. Ondanks de crisis staat het vermogen begin 2011 nog steeds ruim boven de stand van 2006: We bezaten toen 7% meer dan in 2006. Het vermogen van de rijkste tien procent is zelfs met 14% gegroeid. Maar gemeten vanaf het eerste crisisjaar van 2008 daalde het totale vermogen van huishoudens met 8% (van € 1.300 tot € 1.197 miljard). De daling bij de top 10% vermogens bleef met 1% nog beperkt (van €737 tot €731 miljard). De top 10% bezit dan 61% van het vermogen (en de rest dus 49%). Kortom, de crisis zorgt voor een schevere vermogensverdeling. Het vermogen van het rijkere gedeelte van de bevolking lijkt meer crisisbestendig dan dat van minder vermogende mensen.

Dit verschil wordt sterk bepaald door de verschillende samenstelling van het vermogen. Daarbij speelt de marktwaarde van de eigen woning de hoofdrol, en in veel mindere mate de marktwaarde van aandelen. Bij de onderste 90% maakt de eigen woning 77% van het bezit uit, en beleggingen in aandelen 2% van het bezit. Bij de top 10% gaat het bij de eigen woning om “slechts” 37% en om 8% aandelen-

bezit. Hierbij gaat het overigens niet om aandelen in een eigen zaak, die niet zomaar te verkopen zijn.

Het aandelenbezit had wel sterke invloed op de vermogensdaling van 2008 op 2009 (de Amsterdamse beurs-index AEX kelderde toen met 52%). Bij dit verschil is ook belangrijk dat de top 10% relatief meer bezittingen heeft die inkomen opleveren (rente, dividend en huur) en zo het vermogen kunnen doen stijgen (of minder doen dalen).

HUURDERS EN ARME WONINGBEZITTERS

Voor ongeveer 43% van de huishoudens zijn deze ontwikkelingen overigens nauwelijks van belang. Zij zijn woninghuurder en hebben (meestal) nauwelijks aandelenbezit. Zij hebben doorgaans een gering vermogen en zitten overwegend in de onderste 60% van de vermogensverdeling.

Maar in de benedenste laag van die 60% (vooral de onderste 10%) zitten ook de aan lager wal geraakte woningbezitters. Prijsdaling van woningen of aandelen is zuur voor de bezitter ervan. Maar zolang de bank niet op de stoep staat omdat zijn onderpand minder waard wordt is dit geen ramp. De woningbezitter behoudt het woongenot en de aandeelhouder het ‘genot’ op dividendinkomsten. Fout gaat het als de bezitter om de een of andere reden gedwongen is om de woning of de aandelen te verkopen. De probleemgevallen zijn sterk geconcentreerd in de onderste 10% van de vermogensverdeling. Daar zitten degenen bij van wie de schulden veel groter zijn dan de bezittingen (gemiddeld 26%). Zij moeten relatief veel rente aan de bank betalen, en voor hen is er de voortdurende dreiging van faillissement wanneer de bank de kredietverlening staakt. Dit zijn soms mensen die altijd al een laag inkomen hadden. Maar het zijn vooral mensen die wél een eigen woning hebben (93% binnen deze

	Vermogensdaling 2008-2011 (januari) (in % v.h. vermogen van de groep)
Totaal huishoudens	- 8%
Onderste 90%	-17%
Top 10%	-1%

Bron: CBS, Stalline (27 dec. 2011); bewerkte cijfers.

groep) en aan lager wal zijn geraakt. In deze groep huizen ook speculanten die met geleend geld aandelen kochten en daarin een slechte hand hadden (of misleid werden). Daarnaast zitten er (kleine) ondernemers die op de rand van het faillissement staan. Al met al: een heteroog gezelschap. De rest van de vermogensverdeling (die boven de onderste 10%) is wat we er doorgaans ongeveer van verwachten: oplopend van nauwelijks vermogen tot hoge en gigantisch hoge vermogens. Daarbij is binnen de lagere groepen – indien die huishoudens een eigen woning hebben – het bestanddeel van de eigen woning in hun totale vermogen steeds relatief groot. Dus worden ze in hun vermogen ook het zwaarst geraakt door prijsverandering van de eigen woning.

DE LOOP VAN 2011: WAARDE VAN WONINGEN EN VAN AANDELEN

Hoe zijn de diverse vermogensgroepen er tegen het eind van 2011 aan toe? Het CBS, gedegen als het is, publiceert pas ‘vrij zekere’ vermogenscijfers met een jaar vertraging. Maar aan de hand van de CBS-index voor verkoopprijzen van woningen (-4,0% in 2011) en de AEX-index van aandelen (-11,5% in 2011) kunnen we wel een voorlopige berekening maken voor deze twee vermogensbestanddelen (woningen en aandelen) die sterk bepalend zijn voor de verandering van de vermogensverdeling.

Grafiek 2 toont de vermogensverdeling aan het begin van 2011 (groen). Alle Nederlandse huishoudens zijn daar verdeeld in 10 gelijke groepen van 740.000 huishoudens, gerangschikt van laag naar hoog vermogen (zie Grafiek 2 uit het hier voorstaande artikel Klein en Groot Geld). Onder de nullijn staat (in rode blokjes) de vermogensdaling voor iedere groep als gevolg van de prijsdaling van eigen

woningen (EW) en van aandelen samen.

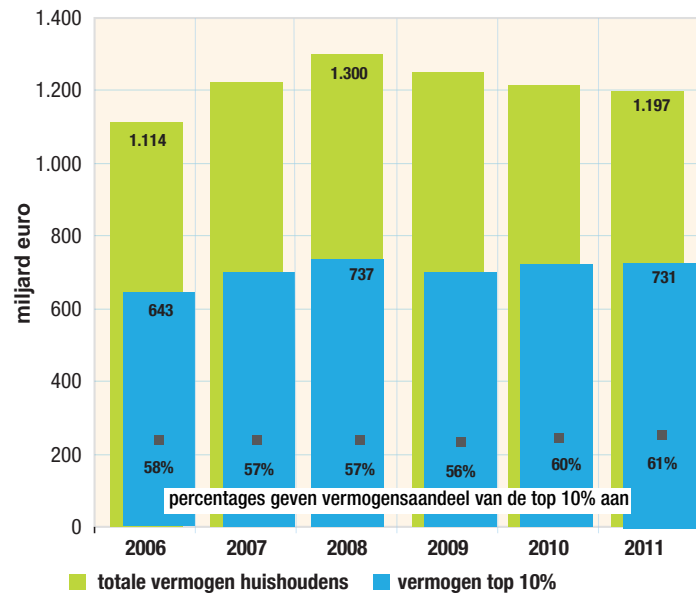
Grafiek 3 geeft een uitsplitsing van deze vermogensdaling voor iedere groep (de rode blokjes) voor aandelen en eigen woningen afzonderlijk. Hier zijn deze vermogensdalingen uit 2011 aangegeven in percentages. De bovenste lijn laat zien dat door de prijsdaling van aandelen het vermogen van iedere groep met -1% tot 0% daalde (afgeronde cijfers). Als in een groep het bestaandeel van aandelen relatief verwaarloosbaar of gering is, dan hebben aandelenprijsdalingen daar vrijwel geen effect (0%). De aandelenprijsdalingen uit 2011 blijken dus een relatief gering effect te hebben op de vermogensverdeling. Dit ligt anders voor de prijsdaling van de eigen woning (EW) uit 2011. Zie de zwarte stippellijn in Grafiek 3. Deze prijsdaling heeft het grootste effect (-11% tot -20%) in de eerste zes groepen omdat daar het bestaandeel van het eigenwoningbezit in het totale vermogen van de groep relatief zeer groot is. Dit ligt omgekeerd bij de hoogste vermogensgroepen. De rode lijn in grafiek 3 geeft de optelsom van beide. Deze wordt dus gedomineerd door het prijsdaling-effect van de eigen woning. We zien dat de totaal gemiddelde vermogensdaling van 5% zeer ongelijk verdeeld is over de tien vermogensgroepen.

EFFECT ECONOMISCHE CRISIS OP VERDELING

Grafiek 1 gaf een indicatie van de scheefheid van de vermogensverdeling van begin 2006 tot begin 2011. Uit verdere cijfers van het CBS blijkt dat begin 2011 de vermogensverdeling al het scheefst was voor zover de CBS-cijfers terugreiken (1993). Uit de bovenstaande schattingen blijkt dat de vermogensverdeling in de loop van 2011 nog schever geworden is dan hij begin 2011 al was. De economische crisis heeft zo opmerkelijke bij-effecten. Dat het effect van de crisis qua inkomens het zwaarst aanslaat bij de onderste 75% van de inkomensverdeling is vooral het gevolg van de politiek van het huidige kabinet (zie Spanning, januari 2011, blz. 21-22). Terwijl de meeste mensen verwachten dat de crisis hoe dan ook de hoogste vermogens het zwaarst treft, blijkt dit echter niet het geval te zijn.

GRAFIEK 1. ONTWIKKELING VERMOGEN HUISHOUDENS

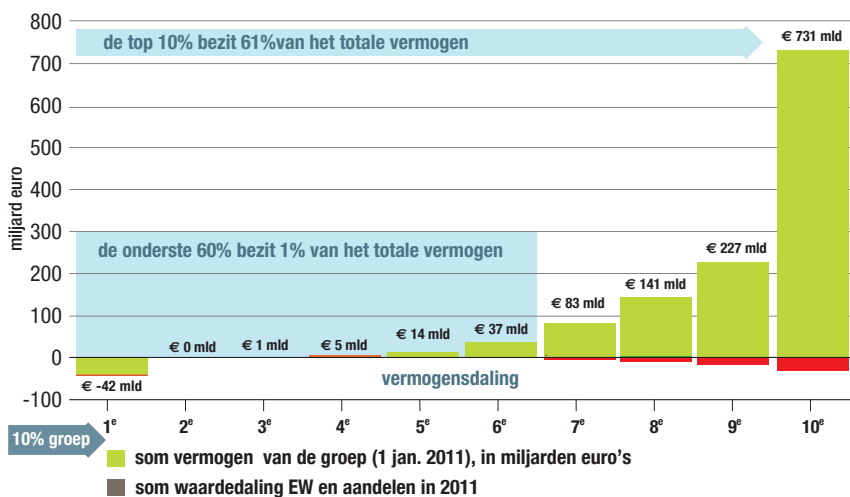
2006-2011 (1 jan): totaal en top 10%

Bron: Cijfers CBS, Staline (27 dec 2011); cijferbewerking en grafiek Reuten

GRAFIEK 2. VERMOGENS PER 10 % VERMOGENSGROEP (1 JAN. 2011)

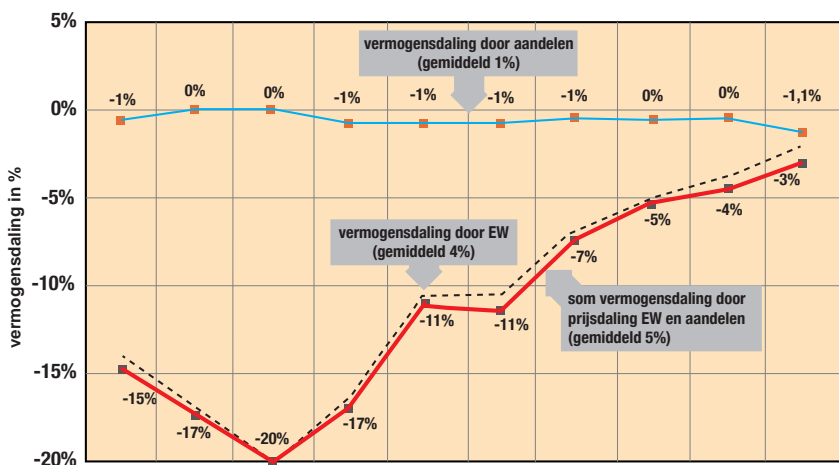
de 7,37 miljoen huishoudens gerangschikt in 10 gelijke groepen van laag naar hoog vermogen; totaal vermogen € 1.197 miljard

Bron: Cijfers CBS, Staline (27 dec 2011); cijferbewerking en grafiek Reuten

GRAFIEK 3. VERMOGENSDALING PER 10 % VERMOGENSGROEP

door prijsdaling aandelen en eigen woning (EW) in 2011

Bron: Cijfers CBS, Staline (27 dec 2011); cijferbewerking en grafiek Reuten

DE ONDERWIJSBUBBEL OVER KENNISVERARMING EN ZELFVERRIJking

Tekst: Jasper van Dijk, SP-Tweede Kamerlid en Fenna Vergeer oud SP-Tweede kamerlid Foto: Karen Veldkamp

Onder redactie van voormalig SP-Kamerlid en onderwijsvoerder Fenna Vergeer, heeft de vereniging Beter Onderwijs Nederland (BON) artikelen samengebracht over de stand van zaken van het Nederlandse onderwijs. De onderwijsbubbel, over kennisverarming en zelfverrijking, is een weergave van de huiveringwekkende onderwijs-werkelijkheid en tegelijkertijd een oproep om de handen uit de mouwen te steken.

De onderwijsbubbel bestrijkt het middelbaar- en hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs. Het boek, 36 artikelen van 14 verschillende auteurs, begint met een voorwoord van filosoof en BON-voorzitter, Ad Verbrugge en eindigt met een verkorte versie van het Deltaplan Onderwijs van BON.

DE BOODSCHAP

In de jaren negentig besloot de Nederlandse overheid dat scholen autonoom moesten worden. De scholen kregen een zak met geld gebaseerd op het aantal ingeschreven studenten en de hoeveelheid verstrekte diploma's. Onderwijsinstellingen mochten voortaan zelf bepalen waaraan zij dat geld uitgaven. Door deze perverse prikkels – kwantiteit boven kwaliteit - werden vooral de scholen voor beroepsonderwijs almaar groter, terwijl het niveau van zowel docenten als studenten zienderogen daalde. Simpele schoolgebouwen werden met de miljoenen die voor onderwijs bedoeld waren, omgebouwd tot ware oefenobjecten voor architecten. Het adagium “hoe mooier het gebouw, hoe armer het onderwijs” is nog steeds veelgehoord. Bestuurders beloonden zichzelf met enorme salarissen en vergoedingen die pasten bij hun “positie”. De docenten werden gemarginaliseerd en gedeprofessionaliseerd en vervangen door onbevoeg-

Fenna Vergeer.

den omdat “kennis niet meer belangrijk” werd geacht. Bestuurders bepaalden voortaan wat docenten in de klas moesten doen, of beter gezegd, niet meer mochten doen. Studenten en scholieren werden “klanten” en “deelnemers” die geld opbrengen.

Vooral in het beroepsonderwijs ging het regelmatig mis. De ene onderwijsinstelling verstrekte vrij gemakkelijk diploma's om daarmee meer overheidsgeld te verkrijgen, terwijl de andere fraudeerde met instroomcijfers. Ondertussen daalde Nederland ieder jaar op internationale ranglijsten en door het lagere niveau bleek zo langzamerhand bijna iedereen in staat hoger onderwijs te volgen.

Beter Onderwijs Nederland (BON), opgericht in 2006, bond de strijd aan

met deze belastinggeldverspillers en vooral “onderwijsverniealers”. Niet alleen om de problemen vast te stellen, maar vooral om met oplossingen te komen. Dit boek is een bloemlezing van ervaringen, beschouwingen en anekdotes van docenten, ouders, studenten en leerlingen. Het boek eindigt met een verkorte weergave van het Deltaplan Onderwijs dat BON in 2011 aan onderwijsminister Van Bijsterveldt aanbood. In dit Deltaplan signaleert en analyseert BON de problemen en komt zij met voorstellen voor de besturing en (financiële) inrichting van het Nederlandse onderwijs.

Een selectie uit de inhoudsopgave: Hans Duijvestijn beschrijft zijn ervaringen als docent in het hoofdstuk “Het rijkste ROC van Nederland”, het Arcus College te Heerlen. Het

ROC gebruikt 60 miljoen euro onderwijsgeld voor nieuwbouw, terwijl er armoede heerst op de werkvloer. Hier werd ook aandacht aan besteed in de VPRO-uitzending *De Slag om Nederland* van 23 januari jl.

Tom Hoornstra moest als docent bij Hogeschool Inholland meemaken hoe gerenommeerde opleidingen aftakelden binnen de megaschool. Hij illustreert zijn ervaringen met de papieren werkelijkheid van de zgn. onderwijscompetenties, de druk om snel diploma's te verschaffen en de privileges van het college van bestuur.

Chris Lorenz (filosoof) analyseert de neoliberale opvattingen over de aansturing van de verzelfstandigde publieke sector, het *New Public Management*. Hij noemt dat de 'geprivatiseerde' variant van de staatscommunistische bureaucratie met een regime van bureaucraten, inspecteurs, regelaars en experts, die de professionele autonomie van de docent systematisch uithollen.

Hoogleraar Eduard Looijenga bekritiseert de verspilling van onderzoekstijd aan de casino-achtige aanvraagprocedures die het Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) hanteert voor de toekenning van budget voor promovendi.

Greetje van der Werf, hoogleraar *Onderwijzen en Leren*, laat zien dat de onderwijshervormingen de prestaties niet hebben verbeterd en houdt een pleidooi voor het beter opleiden van leerkrachten en docenten.

Jan van de Craats, emeritus hoogleraar wiskunde, Gerard Verhoef, hbo-docent wiskunde, en Joost Hulshof, hoogleraar wiskunde, beschrijven waarom het rekenonderwijs faalt in "Wat is er mis met ons rekenonderwijs?". Zij tonen met voorbeelden aan waarom 'realistisch rekenen' weinig realistisch is.

Huib Philippens (docent) geeft een inkijkje in de wereld van de pedagogische centra met hun 'blijde boodschap' dat de huidige generatie leerlin-

gen in staat is zelfstandig zijn leerstof bij elkaar te googelen. Hoogopgeleide leraren zijn overbodig geworden.

Jan Dirk Imelman (emeritus hoogleraar pedagogiek) waarschuwde de overheid voor invoering van het studiehuis en de tweede fase, maar zijn rapport verdween in een bureaula. Hij bekritiseert de rol van de overheid in "De pedagogische kwestie en een onbezonnen overheid".

Paul Gobée (arts en universitair docent) beschrijft zijn ervaringen in "Lessen uit de praktijk van het probleemgestuurd onderwijs (PGO) in Maastricht". Daar betekende zelfstandig werken dat er geen boekenlijst was en geen aanwijzingen werden gegeven wat bestudeerd moet worden. "Het heeft na mijn afstuderen jaren geduurd eer ik mijn kennistekort ingehaald had en ik mijn zelfvertrouwen als arts weer terugkreeg".

Ben Verkroost verdiept zich als docent in het verschijnsel Raden van Toezicht, die vooral in het nieuws komen omdat ze niet de Balkenendenorm handhaven en niet de diplomafraude voorkomen. Na de introductie van zelfregulering en marktwerking neemt de roep om meer toezicht almaar toe en bij falend toezicht is de reflex: 'meer toezicht'.

BON-voorzitter Ad Verbrugge schrijft in zijn voorwoord: "helaas is de financiële wereld niet de enige plaats waar lange tijd gebakken lucht is verkocht, waar onverantwoorde risico's zijn genomen [...] Het complexe fenomeen van deregulering, vermarkting, vermarketing en managementdenken heeft vrijwel overal in ons maatschappelijk leven huisgehouden [...] Het primaire proces van het lesgeven werd minder belangrijk ..." en: "Als gevolg van deregulering en vermarkting vanaf de jaren tachtig, heeft zich een grote geldverslindende bureaucratische schil gevormd om het primaire onderwijsproces heen, bestaande uit onderwijsbesturen, raden, accreditatieorganen en – bedrijven, onderwijsadvies- en reclamebureaus, onderwijskundigen, managers, coördinatoren, consultants e.d. Dit los-vaste 'sociale netwerk' vormt een 'vijfde macht' die niet democratisch gelegitimeerd is, maar feitelijk

wel op tal van gebieden Nederland regeert."

Tenslotte beschrijft Fenna Vergeer hoe de parlementaire besluitvorming heeft geleid tot de huidige 'kennisverarming en zelfverrijking' in het onderwijs. In de jaren tachtig slaat de balans door naar misplaatste sociaal-democratische bemoeienis met de didactiek, vanaf de jaren negentig geeft de neoliberale overheid de democratische waarborging van het niveau en de besteding van het onderwijsgeld uit handen.

"Wij willen les!" laat zien waarom er op het mbo geen les meer wordt gegeven. "De juf kan niet rekenen" bespreekt het gekelderde kennisniveau van de lerarenopleidingen. "Fusiedwang en fusiedrang" analyseert de nadelige gevolgen van de grootschaligheid voor het niveau en de waardering van de docenten, de verschraling van de roosters, de uitdijende overhead en de megalomane gebouwen. In "Het Nieuwe Leren" wordt beschreven hoe de wetgever, de Tweede Kamer, de hoogopgeleide docent heeft gedegradeerd tot een soort oppasser in het onderwijsproces.

Het boek eindigt met het Deltaplan Onderwijs, waarin BON voorstellen doet voor de aanpak van de bureaucratische managementlaag in het onderwijs. De leraar dient zijn vak terug te krijgen en de financiering moet ten goede komen van het lesgeven.

De onderwijsbubbel is een uitgave van Garant en voor €29,90 te koop in de boekhandel, ISBN 978-90-441-2854-3. BON-leden kunnen het boek aanschaffen voor €24,95. Het lidmaatschap kost € 15,- per jaar. Zie www.beteronderwijsnederland.nl

MERCEDES SOSA

Tekst: Tijmen Lucie Foto: Wuniatu / flickr.com

Mercedes Sosa (1935-2009) was een Argentijnse zangeres die zeer populair was in Latijns-Amerika en daarbuiten. Sosa, die haar carrière begon op 15-jarige leeftijd, groeide op in Tucuman, een stad in het noordwesten van Argentinië. Vanaf de jaren zestig was zij een van de belangrijkste vertegenwoordigers van *la nueva canción*: een muziekstroming die traditionele volksmuziek combineerde met maatschappijkritische teksten. Deze beweging, die in Chili was ontstaan kreeg veel navolging in Latijns-Amerika, Spanje en Portugal en speelde een belangrijke rol bij de sociale protesten tegen de militaire dictaturen in de jaren zeventig en tachtig. Voor Sosa, die zelf opgroeide in bittere armoede, waren sociale problemen een grote bron van inspiratie. In veel van haar liederen kwam zij op voor de rechten van de armen. Zij werd dan ook 'de stem van degenen zonder stem' genoemd.

Een grote klap voor *nueva canción* was de staatsgreep in 1973 in Chili door generaal Pinochet. De zeer populaire zanger Victor Jara werd gemarteld en vermoord door het militaire regime en andere vertegenwoordigers van de beweging werden verbannen. Ook in Argentinië kwam in 1976 een militaire junta aan de macht onder leiding van Jorge Videla. Mercedes Sosa werd direct nauwlettend in de gaten gehouden en geïntimideerd door de beruchte geheime dienst.

Tijdens een optreden in de stad La Plata in 1979 werden zij, haar band en het aanwezige publiek gearresteerd. Onder grote internationale druk werd Sosa uiteindelijk vrijgelaten, maar zij was haar leven niet langer zeker. Zij zag zich daarom gedwongen het land te verlaten en vluchtte naar Madrid. De drie jaar die zij hier en later in Parijs in ballingschap doorbracht waren voor haar zeer moeilijk. Ze kon zelfs niet meer zingen. 'Het was een mentaal

probleem. Wanneer je in ballingschap gaat dan pak je je koffer, maar sommige dingen kloppen niet. Er zijn dingen die door je hoofd blijven spelen, zoals kleuren, geuren en je jeugd en er is de pijn en de dood die je hebt gezien. Je moet die zaken niet ontkennen, want anders word je ziek.' Zo blikte zij terug.

Vlak voordat het militaire regime in 1982 in elkaar stortte als gevolg van de Falklandoorlog keerde Sosa terug naar haar geboorteland en besloot zij weer te zingen. Haar rentree was een groot succes. Voor een uitzinnige menigte van 50000 mensen trad zij op in Buenos Aires. Ook internationaal kreeg zij veel erkenning in de jaren die volgden en trad zij onder meer op in Carnegie Hall in New York en het Colosseum in Rome. Wat bleef was haar maatschappelijke betrokkenheid en strijd voor de rechten van kansarmen. Zo verzette zij zich fel tegen president Menem, die dictator Videla amnestie verleende en werd zij

HET RIJKE ROOIE LEVEN

DEEL 76

ambassadrice van Unicef. Bovendien halen mensen die wereldwijd onderdrukt worden nog steeds inspiratie uit haar teksten, zoals tijdens de Oranjerevolutie in de Oekraïne in 2004 toen haar lijflied 'Gracias a la vida' veel gedraaid werd. Sosa overleed op 4 oktober 2009 aan

een nierziekte. Na haar dood kondigde de Argentijnse presidente Kirchner een periode van drie dagen van nationale rouw af om deze sociaal bewogen zangeres te gedenken.

Een van mijn favoriete nummers van Mercedes Sosa is 'Cuando tenga la

tierra' 'Wanneer ik het land heb' uit 1973. Niet alleen vanwege de prachtige tekst, maar vooral ook vanwege de hoop die er uit spreekt voor een betere en rechtvaardigere wereld.

Een wereld waarin het land op een eerlijke manier onder de mensen verdeeld wordt.

Quando tenga la tierra   Wanneer ik het land heb

Quando tenga la tierra   Wanneer ik het land heb
Sembrare las palabras   zal ik de woorden zaaien
Que mi padre martin fierro   die mijn vader Martin Fierro
Puso al viento...   de wind inslingerde...
Quando tenga la tierra   Wanneer ik het land heb
La tendran los que luchan   zal zij behoren aan hen die vechten
Los maestros, los hacheros,   de leraren, de houthakkers, de arbeiders
Los obreros   Wanneer ik het land heb
Quando tenga la tierra   zweer ik jou, zaad
Te lo juro semilla   dat het leven
Que la vida   een zoete tros zal zijn
Será un dulce racimo   en in een zee van druiven
Y en el mar de las uvas   onze wijn
Nuestro vino   ik zal zingen... ik zal zingen...
Cantare... Cantare...   Wanneer ik het land heb
Quando tenga la tierra   zal ik het geven aan de sterren
Le dare a las estrellas   astronauten van tarwevelden
Astronautas de trigales   nieuwe maan
Luna nueva   Wanneer ik het land heb
Quando tenga la tierra   zal ik met krekels een orkest vormen
Formaré con los grillos   waar zij die denken zullen zingen
Una orquesta   Wanneer ik het land heb
Donde canten los que piensan   zweer ik jou, zaad
Quando tenga la tierra   dat het leven
Te lo juro semilla   een zoete tros zal zijn
Que la vida   en in een zee van druiven
Será un dulce racimo   onze wijn
Y en el mar de las uvas   ik zal zingen... ik zal zingen...
Nuestro vino   Boer, wanneer ik het land heb
Cantaré... Cantaré...   zal het hart van mijn wereld
Campesino, cuando tenga la tierra   in de wereld plaatshebben
Sucedará en el mundo   achter alle vergetelheid
El corazón de mi mundo   zal ik mijn tranen wegvegen
Desde atras, de todo el olvido   alle pijn van medelijden
Secaré con mis lágrimas   en uiteindelijk zal ik je zien, boer
Todo el horror de la lastima   Boer, boer, boer
Y por fin te veré, campesino   bezitter van de nacht
Campesino, campesino, campesino   waarin wij vrijen
Dueño de mirar la noche   om onze kinderen te maken
En que nos acostamos   Boer
Para hacer los hijos   wanneer ik de aarde heb
Campesino   zal ik de maan in mijn zak doen
Quando tenga la tierra   en zal ik met de bomen meelopen
Le pondré la luna en el bolsillo   en met de stilte
Y saldré a pasear con los árboles   en met de mannen en de vrouwen
Y el silencio   ik zal zingen... ik zal zingen...
Y los hombres y las mujeres conmigo
Cantaré... Cantaré...
Cantaré... Cantaré...

HOE DURVEN ZE?

Tekst: Hans van Heijningen

HANS VAN HEIJNINGEN

'Mochten alle bedrijven normaal belasting betalen, dus gewoon de wettelijke 33,99 procent, dan zou ook ons schuldenprobleem voor een groot deel opgelost zijn. ... 50 multinationals, die samen 27 miljard winst maken, betalen 1 procent belastingen waardoor de overheid op jaarbasis 9 miljard euro aan inkomsten misloopt. Terwijl zij toch gebruik maken van onze infrastructuur, ons onderwijs, onze gezondheidszorg. Daarnaast zou de invoering van een miljonairstax, die uitsluitend miljonairs en miljardairs belast, jaarlijks 8 miljard euro opleveren.'

Het zijn stukjes uit *Hoe durven ze?, de euro, de crisis en de grote hold up* van Peter Mertens, dat begin dit jaar bij Uitgeverij EPO uitkwam en verrassend goed loopt. Mertens is de leider van de Belgische Partij van de Arbeid, een relatief kleine partij links van de Belgische sociaal-democraten. Met acht duizend verkochte exemplaren in vijf weken tijd is het een bestseller in België.

Mertens' boek is naar eigen zeggen ingegeven door woede. Woede over hoe een kleine minderheid van de bevolking die verantwoordelijk is voor de huidige financiële en economische crisis, zijn kans schoon ziet om haar vermogens te vergroten, de democratie buiten spel te zetten en de gewone mensen daarvoor te laten bloeden. Maar deze woede heeft wel tot een toegankelijk, met humor geschreven en goed gedocumenteerd boek geleid. Daarbij worden macro-analyses fraai verbonden met de dagelijkse praktijkervaringen van mensen van vlees en bloed.

Voor ons Nederlanders is het eerste deel wellicht even doorbijten. De

namen van politici, partijen, bedrijven en banken zeggen niet zoveel, maar de ontwikkelingen die Mertens beschrijft, des te meer. Het gaat over het proces van herverdeling van rijkdom dat de afgelopen tientallen jaren onder de vlag van het neoliberalisme heeft plaatsgevonden, over het uitkleden van de verzorgingsstaat en het overlopen van de sociaal-democraten naar de gevestigde orde. Ook in België wordt het proces van sociale afbraak geframed als een strijd tussen generaties; door op te komen voor hun pensioen- en andere sociale rechten zouden ouderen de jonge generaties benadelen. Terecht stelt Mertens dat de mate van beschaving binnen een maatschappij afgemeten kan worden aan de hand van de zorg en het mededogen voor ouderen.

In deel 2 'Europa in het moeras' maakt Mertens korte metten met de door de Duitse sociaal-democraten ingezette hervorming van de verzorgingsstaat. In het kort komt de transformatie neer op het ombouwen van het Wirtschaftswunder tot een lagelonenland, waar flexibele en goedkope arbeidskracht de schoorstenen doet roken. Met als resultaat 1,4 miljoen Duitsers die wel werken, maar volgens de officiële statistieken tot de categorie 'armen' gerekend kunnen worden. Met betrekking tot de crisis in de eurolanden aan de Middellandse Zee en de politiek van de Troika (IMF, ECB, EU) om de eurocrisis op te lossen, komt Mertens tot eenzelfde beoordeling als de SP. Maar omdat het verhaal zo goed onderbouwd is, is het toch de moeite waard om het hoofdstuk te lezen.

In deel 3 'De ideologen van de voorbije eeuw' rekent Mertens af met de ideologen van het neoliberalisme die onder het motto 'Grijp je kans' mensen die een steuntje in de rug nodig hebben, in de kou laten staan en zelfs kansen ontnemen. In deel 4 'De crisis en de terugkeer van het nationalisme' maakt Mertens een korte, maar interessante rondgang door Europa. De conclusie zal ons niet verrassen: als je mensen tot armoede

en uitsluiting veroordeelt, haal je het slechtste in hen naar boven. En passant maakt Mertens ons wegwijs in het doolhof van het Vlaams-Waalse verhoudingen.

In het laatste hoofdstuk 'Niet minder maar meer maatschappijdebat' gaat Mertens dieper in op de vraag hoe het neoliberalisme zich verhoudt tot het traditionele kapitalisme. De schrijver betoogt dat het neoliberalisme geen willekeurige ontsporing is, maar een logisch – maar sociaal gezien onaanvaardbaar – antwoord op de crisis waarin het kapitalisme zich in de zeventiger jaren bevond. Die lijn doortrekkend maakt hij korte metten met de opvatting dat het mogelijk zou zijn om het neoliberalisme te vervangen door het Rijnlandse model. Niet systeemaanpassing maar systeemverandering is de gigantische uitdaging waar socialisten nu voor staan.

Tot slot houdt Mertens een pleidooi voor meer sociale gelijkheid en meer zeggenschap van gewone mensen over hun werk en leefomgeving. Door de werkelijkheid te spiegelen, komt Mertens met een maatschappij op de proppen waarin het plezierig leven is. Daarmee hebben we nog geen uitgewerkte strategie, maar wel een perspectief op een betere wereld. Of zoals chansonnier Jacques Brel het formuleerde: 'De grootste vorm van waanzin is deze wereld te accepteren zoals hij is en niet te strijden voor een wereld zoals hij zou moeten zijn'.

Peter Mertens, *Hoe durven ze?, de euro, de crisis en de grote hold up*. Uitgeverij EPO, 2011. isbn: 9789491297137, € 20,-